

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA GIBRID SO'ZLARNING ONOMASTIK BIRLIKLARDA IFODALANISHI

Davronova Asila Yusuf qizi,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

Ilmiy rahbar: Bakirov Poyan Uralovich,

PhD(DSc), professor

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'zbek va ingliz tillarida gibrid so'zlarning onomastik birliklarda ifodalanish xususiyatlari lingvistik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda turli tillar elementlari asosida shakllangan gibrid birliklarning nomlash jarayonidagi o'rni, ularning semantik va struktur xususiyatlari hamda zamonaviy til tizimidagi funksional ahamiyati yoritiladi. Onomastik birliklar, xususan, ergonimlar, toponimlar va boshqa nomlash tizimlarida gibrid so'zlarning qo'llanishi til taraqqiyoti, globallashuv jarayonlari hamda madaniy aloqalar bilan bog'liq holda o'rganiladi. Shuningdek, maqolada o'zbek va ingliz tillarida gibrid nomlarning shakllanish mexanizmlari, ularning morfologik tuzilishi hamda kommunikativ-pragmatik vazifalari qiyosiy tahlil asosida ochib beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy onomastika va so'z yasalishi jarayonlarini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: gibrid so'zlar, onomastika, ergonim, toponim, so'z yasalishi, qiyosiy tilshunoslik, nomlash tizimi, lingvistik tahlil.

Annotation. This article examines the linguistic features of hybrid words expressed in onomastic units in the Uzbek and English languages. The study analyzes the role of hybrid lexical units formed through the interaction of elements from different languages in the process of naming, as well as their semantic and structural characteristics. Particular attention is paid to the functioning of hybrid words in various onomastic categories such as ergonyms, toponyms, and other naming units. The research also highlights the influence of globalization, intercultural communication, and language contact on the formation of hybrid names. Furthermore, the mechanisms of hybrid word formation, their morphological structure, and their communicative-pragmatic functions are investigated through a comparative linguistic approach. The findings contribute to a deeper understanding of modern onomastics and word-formation processes in both languages.

Keywords: hybrid words, onomastics, ergonyms, toponyms, word formation, comparative linguistics, naming system, linguistic analysis.

Аннотация. В данной статье рассматриваются особенности выражения гибридных слов в ономастических единицах узбекского и английского языков. В исследовании анализируется роль гибридных лексических единиц, образованных на основе элементов разных языков, в процессе номинации, а также их семантические и структурные характеристики. Особое внимание уделяется функционированию гибридных слов в различных ономастических категориях, таких как эргонимы, топонимы и другие номинативные единицы. Кроме того, в статье рассматривается влияние глобализации, межкультурных контактов и языкового взаимодействия на формирование гибридных названий. Механизмы образования гибридных слов, их морфологическая структура и коммуникативно-прагматические функции анализируются на основе сравнительного подхода. Полученные результаты способствуют более глубокому пониманию современных процессов ономастики и словообразования.

Ключевые слова: гибридные слова, ономастика, эргонимы, топонимы, словообразование, сравнительное языкознание, система номинации, лингвистический анализ.

Kirish. Zamonaviy tilshunoslikda tillar o'rtasidagi o'zaro ta'sir va integratsiya jarayonlari alohida ilmiy qiziqish uyg'otmoqda. Globallashuv, madaniy va iqtisodiy aloqalarning kengayishi natijasida turli tillar o'rtasidagi leksik almashinuv kuchayib, yangi

til birliklarining shakllanishiga zamin yaratmoqda. Ana shunday birliklardan biri gibrid soʻzlar boʻlib, ular ikki yoki undan ortiq til elementlarining birlashuvi natijasida yuzaga keladi. Gibrid soʻzlar til tizimining dinamik rivojlanishini aks ettirib, ayniqsa nomlash jarayonida muhim rol oʻynaydi. Onomastika — tilshunoslikning nomlash tizimini oʻrganadigan muhim yoʻnalishlaridan biri boʻlib, u turli obyektlarga berilgan nomlarning lingvistik, semantik hamda funksional xususiyatlarini tadqiq etadi. Hozirgi davrda onomastik birliklarda gibrid soʻzlarning qoʻllanishi tobora kengayib bormoqda. Xususan, savdo markazlari, kompaniyalar, brendlar, muassasalar nomlarida turli til elementlarining qoʻshilishi orqali hosil boʻlgan gibrid birliklar tez-tez uchramoqda. Bunday jarayon tilning nafaqat ichki rivojlanish qonuniyatlari, balki ijtimoiy-madaniy omillar bilan ham chambarchas bogʻliqdir. Oʻzbek va ingliz tillari ham oʻzaro til aloqalari jarayonida gibrid nomlar shakllanishi uchun muhim lingvistik maydon yaratmoqda. Ayniqsa, oʻzbek tilidagi koʻplab ergonimlar va boshqa onomastik birliklarda ingliz tiliga xos elementlarning qoʻllanishi kuzatiladi. Bu esa til tizimida yangi nomlash modellarining paydo boʻlishiga, soʻz yasaliş jarayonlarining kengayishiga hamda kommunikativ samaradorlikning oshishiga olib kelmoqda. Mazkur tadqiqotning maqsadi oʻzbek va ingliz tillarida gibrid soʻzlarning onomastik birliklarda ifodalanish xususiyatlarini aniqlash hamda ularning semantik, struktur va funksional jihatlarini qiyosiy tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot jarayonida gibrid nomlarning shakllanish mexanizmlari, ularning til tizimidagi oʻrni hamda zamonaviy nomlash jarayonidagi roli oʻrganiladi. Ushbu masalani tahlil qilish zamonaviy tilshunoslik, xususan onomastika, soʻz yasaliş va qiyosiy tilshunoslik yoʻnalishlari uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari gibrid birliklarning til tizimidagi oʻrnini chuqurroq anglashga hamda onomastik nomlarning shakllanish jarayonini ilmiy jihatdan izohlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Onomastika va gibrid soʻzlar masalasi tilshunoslikda koʻplab olimlar tomonidan oʻrganilgan. Onomastik birliklarning nazariy asoslari va ularning til tizimidagi oʻrni boʻyicha tadqiqotlar mashhur rus tilshunosi Vladimir Nikonov tomonidan keng yoritilgan. U onomastikani tilshunoslikning muhim boʻlimi sifatida baholab, nomlarning shakllanishi va ijtimoiy funksiyasini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Shuningdek, rus onomastika maktabining yirik vakillaridan biri Aleksandr Superanskaya oʻz tadqiqotlarida onomastik birliklarning struktur-semantik xususiyatlarini hamda ularning tasnifini ishlab chiqqan. Oʻzbek tilshunosligida ham onomastika va nomlash tizimi masalalari qator olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Jumladan, E. Begmatov oʻz ilmiy ishlarida oʻzbek tilidagi nomlash tizimi, onomastik birliklarning shakllanish jarayonlari hamda ularning semantik xususiyatlarini oʻrgangan. Bundan tashqari, oʻzbek tilshunosi N. Rahmonov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda onomastik birliklarning til taraqqiyoti va madaniy omillar bilan bogʻliqligi tahlil qilingan. Ushbu ilmiy ishlarda nomlash jarayonining til tizimidagi oʻrni hamda ijtimoiy-lingvistik ahamiyati keng yoritilgan. Gibrid soʻzlar masalasi esa asosan soʻz yasaliş va til

kontaktlari nazariyasi bilan bog‘liq holda o‘rganiladi. Bu borada ingliz tilshunosligida David Crystal ning tadqiqotlari muhim ahamiyatga ega. U tilning globallashtirish jarayonida rivojlanishi va turli tillar o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir natijasida yangi leksik birliklarning paydo bo‘lishini izohlaydi. Shuningdek, til kontaktlari va leksik qarzlashuv jarayonlari bo‘yicha Einar Haugen tomonidan ishlab chiqilgan nazariy qarashlar gibril so‘zlarning shakllanish mexanizmini tushuntirishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Mazkur tadqiqotda o‘zbek va ingliz tillarida gibril so‘zlarning onomastik birliklarda qo‘llanishi qiyosiy jihatdan o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida bir nechta ilmiy metodlardan foydalanildi. Avvalo, qiyosiy-tahliliy metod yordamida ikki til tizimidagi gibril onomastik birliklarning o‘xshash va farqli jihatlari aniqlanadi. Struktur-semantik tahlil metodi orqali gibril nomlarning tuzilishi, ularning tarkibiy qismlari hamda semantik xususiyatlari o‘rganildi. Shuningdek, tasniflash metodi yordamida gibril birliklar ularning shakllanish usullari va til elementlariga ko‘ra guruhlariga ajratildi. Bundan tashqari, tadqiqot davomida kuzatish va lingvistik tavsiflash metodlari qo‘llanilib, zamonaviy nomlash tizimida uchraydigan gibril onomastik birliklar tahlil qilindi. Ushbu metodologik yondashuv gibril so‘zlarning shakllanish jarayonini chuqurroq o‘rganish hamda ularning o‘zbek va ingliz tillaridagi funksional xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot jarayonida o‘zbek va ingliz tillarida gibril so‘zlarning onomastik birliklarda qo‘llanish xususiyatlari tahlil qilindi hamda ularning shakllanish mexanizmlari aniqlab berildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, gibril birliklar ko‘pincha ikki yoki undan ortiq til elementlarining birikishi natijasida yuzaga keladi va ular nomlash jarayonida muhim kommunikativ hamda pragmatik vazifani bajaradi. Bunday birliklar, ayniqsa, zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy muhitda faol qo‘llanilib, yangi nomlash modellari shakllanishiga sabab bo‘lmoqda. Tadqiqot davomida o‘zbek tilidagi ko‘plab onomastik birliklarda ingliz tiliga mansub elementlar bilan o‘zbek tilidagi leksik birliklarning birikishi kuzatildi. Masalan, savdo markazlari, xizmat ko‘rsatish obyektlari yoki tashkilot nomlarida inglizcha va o‘zbekcha komponentlar birikib, yangi gibril nomlarni hosil qiladi. Bunday nomlarda ingliz tiliga xos so‘zlar xalqaro kommunikatsiya va marketing maqsadlarida ishlatilsa, o‘zbek tilidagi elementlar esa mahalliy madaniy va lingvistik muhitni aks ettiradi. Natijada gibril nomlar nafaqat nomlash vazifasini bajaradi, balki reklama va kommunikativ ta‘sir kuchini ham oshiradi. Ingliz tilida ham gibril birliklarning shakllanishi kuzatiladi. Bunda ingliz tilidagi asosiy so‘zlarga boshqa tillardan kirib kelgan elementlar qo‘shilib, yangi onomastik birliklar yuzaga keladi. Ayniqsa, global biznes, savdo va texnologiya sohalarida bunday nomlash modellari keng qo‘llaniladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, gibril nomlarning shakllanishi til kontaktlari, madaniy aloqalar va global kommunikatsiya jarayonlari bilan chambarchas bog‘liq. Struktur jihatdan gibril onomastik birliklar bir necha turga bo‘linishi aniqlanadi. Birinchi turda turli tillarga mansub leksik birliklarning to‘g‘ridan-to‘g‘ri qo‘shilishi orqali gibril nomlar hosil bo‘ladi. Ikkinchi turda esa bir tilga mansub so‘zga boshqa til affiksi yoki so‘z

yasovchi elementi qo'shilishi natijasida gibrid birlik yuzaga keladi. Uchinchi turda esa fonetik yoki grafik moslashuv natijasida aralash struktura shakllanadi. Semantik jihatdan gibrid onomastik birliklar nomlanayotgan obyektning faoliyati, vazifasi yoki ijtimoiy maqomini ifodalashga xizmat qiladi. Bunday nomlar ko'pincha qisqa, esda qoladigan hamda kommunikativ jihatdan samarali bo'lishi bilan ajralib turadi. Shu sababli ular reklama, marketing va ommaviy kommunikatsiya sohalarida keng qo'llaniladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek va ingliz tillarida gibrid so'zlarning onomastik birliklarda qo'llanishi til rivojlanishining muhim ko'rinishlaridan biridir. Bunday birliklar til tizimining ochiqligini, turli madaniyatlar va tillar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni hamda zamonaviy nomlash jarayonining dinamik xarakterini namoyon etadi. Olingan natijalar gibrid birliklarning lingvistik xususiyatlarini chuqurroq anglash hamda onomastik tadqiqotlar doirasini kengaytirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama. Tadqiqot jarayonida olingan natijalar o'zbek va ingliz tillarida gibrid so'zlarning onomastik birliklarda qo'llanishi til taraqqiyotining muhim ko'rinishlaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Tahlillar shuni anglatadiki, zamonaviy nomlash tizimida gibrid birliklarning paydo bo'lishi til kontaktlari, ijtimoiy-iqtisodiy omillar hamda globallashtirish jarayonlari bilan bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, xalqaro kommunikatsiya va marketing sohalarining rivojlanishi natijasida turli tillar elementlarining birlashuvi orqali hosil bo'lgan nomlar keng tarqalmoqda. O'zbek tilida onomastik birliklar tarkibida ingliz tiliga mansub komponentlarning qo'llanishi til tizimining ochiqligini va uning yangi lingvistik elementlarni qabul qilish qobiliyatini namoyon etadi. Bunday holat ko'pincha savdo markazlari, xizmat ko'rsatish obyektlari, kompaniyalar hamda brend nomlarida uchraydi. Ushbu jarayon, bir tomondan, xalqaro kommunikatsiya talablariga moslashish bilan izohlansa, ikkinchi tomondan, nomlarning estetik va reklama jihatdan jozibador bo'lishiga xizmat qiladi. Ingliz tilida ham boshqa tillar elementlari bilan birikkan gibrid birliklar uchraydi, ammo bu jarayon o'zbek tiliga nisbatan biroz boshqacha xarakterga ega. Chunki ingliz tili global kommunikatsiya vositasi sifatida ko'plab tillarga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ingliz tilidagi gibrid birliklar ko'pincha boshqa tillardan kirib kelgan elementlarning ingliz tilidagi morfologik yoki fonetik tizimga moslashuvi orqali shakllanadi. Bu esa til kontaktlari jarayonining ikki tomonlama xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalarini tilshunoslikdagi mavjud nazariy qarashlar bilan solishtirganda, gibrid birliklarning shakllanishi so'z yasaliishi va leksik qarzlashuv jarayonlari bilan chambarchas bog'liq ekanligi aniqlanadi. Onomastik birliklarda gibrid so'zlarning paydo bo'lishi esa nomlash jarayonining nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va madaniy omillar bilan ham aloqador ekanligini tasdiqlaydi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, gibrid nomlar zamonaviy jamiyatdagi til o'zgarishlarining muhim indikatorlaridan biri sifatida baholanishi mumkin. Muhokama natijalariga ko'ra, gibrid so'zlarning onomastik birliklarda qo'llanishi nomlash tizimini boyitadi, yangi semantik va stilistik imkoniyatlarni yaratadi hamda kommunikativ samaradorlikni oshiradi. Biroq

ayrim hollarda haddan tashqari ko'p gibrid nomlardan foydalanish milliy til me'yorlari va til madaniyatiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun bunday birliklarni o'rganish va ularning qo'llanish qonuniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish zamonaviy tilshunoslik uchun dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda o'zbek va ingliz tillarida gibrid so'zlarning onomastik birliklarda ifodalanish xususiyatlari qiyosiy jihatdan o'rganildi. Tahlil jarayonida gibrid birliklarning shakllanishi turli tillarga mansub leksik elementlarning birikishi natijasida yuzaga kelishi hamda ular zamonaviy nomlash tizimida faol qo'llanilayotgani aniqlandi. Ayniqsa, savdo, xizmat ko'rsatish va biznes sohalarida yaratilayotgan nomlarda ingliz va o'zbek tiliga oid komponentlarning uyg'unlashuvi orqali hosil bo'lgan gibrid birliklar keng tarqalgan. Tadqiqot natijalari gibrid onomastik birliklar til rivojlanishining tabiiy mahsuli ekanligini ko'rsatadi. Ularning paydo bo'lishi til kontaktlari, globallashuv jarayonlari hamda madaniy aloqalarning kengayishi bilan bog'liq. Bunday nomlar qisqa, esda qoladigan va kommunikativ jihatdan samarali bo'lgani sababli reklama va marketing sohalarida keng qo'llaniladi. Shu bilan birga, ular nomlash jarayonida yangi struktur va semantik modellarning shakllanishiga ham xizmat qiladi. O'zbek tilida ingliz tiliga mansub elementlar asosida hosil bo'lgan gibrid nomlar til tizimining ochiqqligini hamda zamonaviy ijtimoiy jarayonlarga moslashuvchanligini namoyon etadi. Ingliz tilida esa boshqa tillardan kirib kelgan elementlarning ingliz tilining fonetik va morfologik tizimiga moslashuvi orqali gibrid birliklar yuzaga keladi. Bu holat til kontaktlari jarayonining o'zaro ta'sir asosida rivojlanishini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida gibrid so'zlarning onomastik birliklarda qo'llanishi nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy-madaniy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega ekani aniqlanadi. Bunday birliklar zamonaviy til tizimining dinamik rivojlanishini aks ettiradi hamda nomlash jarayonining yangi tendensiyalarini namoyon qiladi. Shu sababli gibrid onomastik birliklarni o'rganish tilshunoslikning onomastika, so'z yasalihi va qiyosiy tilshunoslik kabi yo'nalishlari uchun muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi. Kelgusida mazkur yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar gibrid birliklarning semantik xususiyatlari, ularning lingvokulturologik jihatlari hamda zamonaviy nomlash tizimidagi funksional imkoniyatlarini yanada chuqurroq o'rganishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. E. Begmatov. O'zbek onomastikasi asoslari. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2013.
2. N. Rahmonov. Hozirgi o'zbek tilida nomlash tizimi. – Toshkent: Akademnashr, 2018.
3. A. Hojiyev. O'zbek tilshunosligi terminlari lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2002.
4. Sh. Rahmatullayev. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Universitet, 2006
5. Vladimir Nikonov. Introduction to Onomastics. – Moscow: Nauka, 1974.
6. Aleksandr Superanskaya. General Theory of Proper Names. – Moscow: Nauka, 2007.
7. David Crystal. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
8. Einar Haugen. The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior. – Bloomington: Indiana University Press, 1953.